

Inspektionen för strategiska produkter

Verksamhet 2011

Innehåll

GD har ordet	04
ISP i kortet	06
Nyheter & händelser	09
Viktiga tendenser	13
Informationsarbete	16
Statistiska uppgifter	18
Bildarkiv	24
Processen FM	25
Processen PDA	28

2011

GD har ordet

DET ÄR VIKTIGT att diskutera principerna för den svenska exportkontrollen och det är legitimt att ifrågasätta huruvida den förda politiken står i samklang med de av riksdagen fastslagna riktlinjerna.

Under våren 2011 kom Sveriges export av försvarsmateriel att debatteras flitigt. Inläggen i medias rapportering blir ofta ensidiga och präglas ibland av förenklingar och grova överdrifter. ISP har då en viktig roll att försöka se till att diskussionen förs utifrån fakta. Största möjliga öppenhet ska prägla vår redovisning såväl av exporten som av de skäl som ligger bakom de beslut som av vissa kan uppfattas som kontroversiella.

Global dimension

Vid en diskussion av den svenska försvarsmaterielexporten är det viktigt att framhålla den försvarspolitiska dimensionen. Sveriges militära alliansfrihet kräver en inhemsk försvarsindustri, och även om den svenska försvarsmaktens beställningar kraftigt minskat, finns ett uttalat intresse att bevara kompetensen på vissa nyckelområden. Regeringen har i det sammanhanget också uttalat vikten av försvarsindustriella samarbeten, i första hand med vissa länder inom EU, Norge och USA.

Det är angeläget att understryka att Sveriges säkerhet idag har en global dimension; insatser mot pirater inom ramen

för EU:s operation Atalanta, flyginsatser i Libyen och den utsända truppstyrkan i Afghanistan är några exempel. Pirater, terrorism eller organiserad brottslighet ökar också ett samhälles behov av tekniska hjälpmedel. Det kan då handla om övervakningsutrustning eller små snabba fartyg för kustnära operationer. Säkra transporter och säkra gränser handlar inte bara om svenska eller europeiska behov. De är viktiga förutsättningar för global utveckling.

Att vi tillåter export av försvarsmateriel till länder med bristande respekt för mänskliga rättigheter innebär inte att dessa rättigheter sätts på undantag i ISP:s bedömningar. Varje stat, oavsett styrelseskick, har folkrättsligt ett ansvar att kontrollera sitt land-, luft- och sjöterritorium. Export av utrustning, som kan användas för att kränka den egna befolkningens rättigheter eller som kan användas i aggressiva syften mot grannländer ska däremot inte tillåtas.

Icke-spridningsarbete i samverkan

ISP har ett viktigt uppdrag på icke-spridningsområdet. Mot bakgrund av starka misstankar om att Irans kärntekniska program används för utveckling av kärnvapen har såväl FN som EU fattat beslut om långtgående sanktioner.

Den handel som sker med känsliga pro-

dukter via bulvaner i tredje land har sedan ett antal år krävt omfattande insatser av ISP. Detta är emellertid ett uppdrag som inte kan lösas endast av ISP, utan förutsätter ett samarbete med andra myndigheter. Sedan snart två år finns därför ett samverkansråd för icke-spridningsfrågor med fokus att på strategisk nivå utveckla effektiva former för att förhindra att svensk kompetens eller svenska produkter bidrar till utveckling av massförstörelsevapen.

I samband med den aktuella översynen av signalspaningslagen hade jag hoppats att ISP åter skulle ges rätt att inrikta FRA. Så förefaller inte bli fallet trots att underrättelseinformation är ett viktigt instrument i exportkontrollen.

Europeiskt samarbete

Samarbetet inom EU har under året tagit betydande steg framåt. I juni antog riksdagen ICT-direktivet som ska underlätta handeln med försvarsmateriel mellan EU:s medlemsstater. De nya reglerna gäller från 30 juni 2012, men vi är redan intensivt engagerade i förberedelserna.

Även vad avser produkter med dubbla användningsområden har EU och medlemsstaterna arbetat med att förenkla tillståndprocessen med hjälp av nya EU-generella tillstånd. Dessa träder i kraft i början av 2012.

Unik transparens och god förankring

Medan export av produkter med dubbla användningsområden bygger på EU-lagstiftning är kontrollen av försvarsmateriel nationell. Sveriges exportkontroll är ansvarsfull och fast förankrad i den svenska riksdagen. Krigsmateriellagen är utformad så att hänsyn ska tas till förändringar i svensk försvars-, säkerhets- och utrikespolitik.

Utvecklingen av praxis diskuteras kontinuerligt i Exportkontrollrådet, där samtliga riksdagspartier är representerade. Exportutvecklingen redovisas också till riksdagen i regeringens årliga skrivelse om strategisk exportkontroll. Det ger en internationellt sett unik inblick i den svenska försvarsmaterielexporten. Det ger också legitimitet åt den förda politiken.

I det perspektivet välkomnar jag att regeringen nu ska tillsätta en utredning för att se över den svenska krigsmateriellagen. Det är angeläget att det finns ett fortsatt brett stöd i riksdagen för den svenska exportkontrollpolitiken.

Andreas Ekman Duse
Generaldirektör

ISP i korthet

ISP är en statlig myndighet med uppdrag inom svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Fokus ligger på kontroll och tillsyn av strategiska produkter, hantering av riktade sanktioner, ansvar som nationell myndighet för kemvapenkonventionen samt internationellt samarbete, stöd och bistånd inom dessa områden.

Förutsättningarna för ISP:s uppdrag är ett nära och aktivt samarbete med flera myndigheter samt med europeiska och multilaterala samarbetsorgan, liksom en ständig dialog med svenska industri- och teknikföretag samt organisationer.

ISP arbetar efter de lagar som riksdagen beslutat, efter EU-förordningar och de åtaganden som finns inom det internationella samarbetet.

Kontroll och tillsyn

Sverige har en avancerad försvarsindustri och ett flertal högteknologiska företag som i många avseenden är världsledande. ISP kontrollerar viss produktion samt export av produkter inom dessa branscher.

Vidare genomför ISP besök hos företag som står under tillsyn. Vid besöken kontrollerar ISP att företaget känner till gällande regelverk, vilka materiel som är under exportkontroll och att kunskapen om detta är införlivad i företagets arbetsprocess.

Försvarsmateriel

Försvarsmateriel (FM) är produkter som vapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar samt skyddsmateriel eller andra för militärt bruk utvecklade produkter.

Det är ISP:s uppgift att pröva ansökningar om bland annat tillverkning och utförsel av försvarsmateriel. Även militärt inriktad utbildning och olika samarbetsavtal prövas av ISP.

Produkter med dubbla användningsområden

Produkter med dubbla användningsområden (PDA) är produkter som har en etablerad civil användning. Verktygsmaskiner, värmväxlare, krypteringsutrustning, IR-kameror, mikroorganismer och kemikalier är exempel på sådana produkter. Det är angeläget att dessa inte hamnar i fel händer och kommer till användning för internt förtryck, för tillverkning eller nyttjande av massförstörelsevapen eller i terroryfte av

stater eller enskilda aktörer.

Huvudregeln för dessa produkter är att export ska tillåtas om inte särskilda skäl talar emot, och det är ISP:s uppgift att pröva om export får ske.

Riktade sanktioner

Vissa länder, företag eller personer har fått begränsade möjligheter att handla med strategiska produkter på grund av sanktioner. Begränsningarna innebär exempelvis att vissa produkter är förbjudna att exportera eller att pengar för affärer inte får betalas ut till företag och personer i dessa länder.

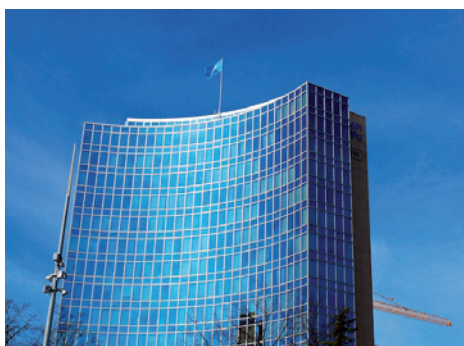
Syftet med sanktionerna är att påverka ett land att upphöra med ett visst beteende eller att genomföra vissa reformer. FN, EU och OSSE beslutar om sanktioner och ISP

arbetar med sanktioner mot Burma, Guinea, Iran, Libanon, Liberia, Libyen, Nordkorea, Somalia, Syrien och Vitryssland.

Uppdraget innebär tillståndsprövning för export av kontrollerade produkter, frisläppande av frysta tillgångar och hantering av finansiella transaktioner.

Nationell myndighet för kemvapenkonventionen

ISP är nationell myndighet för kemvapenkonventionen. Genom åtagande i denna konvention bedrivs ett omfattande arbete runt om i världen med att avveckla de kemiska vapen som fortfarande finns kvar, och att samtidigt se till att det inte sker någon nyproduktion. Uppdraget innebär att företag ska deklarerera sin verksamhet till ISP

som också bistår konventionens huvudorganisation OPCW vid inspektioner på svenska fabriksanläggningar.

En annan viktig del i ISP:s arbete med konventionen är att fungera som knutpunkt för svensk kemisk industri och berörda myndigheter.

Internationellt samarbete, stöd och bistånd

Ett sätt att få den internationella exportkontrollen att fungera är att ha ett väl utvecklat samarbete, dels inom EU och dels genom exportkontrollregimerna.

Ytterligare ett viktigt område är att utbilda och informera länder där exportkontrollen inte är lika utvecklad. Detta stöd och bistånd, kallad outreach, ges till länder i EU:s närområde och andra prioriterade länder. Syftet är att stärka arbetet med exportkontroll och icke-spridning och därmed bidra till ökad global säkerhet.

ISP:s råd

Till ISP finns tre råd knutna, Exportkontrollrådet, Teknisk-vetenskapliga rådet och Samverkansrådet.

Exportkontrollrådet (EKR)

EKR är ett rådgivande organ som består av tolv ledamöter utsedda av regeringen. Socialdemokraterna och Moderaterna har tre ledamöter vardera, medan övriga riksdagspartier har varsin ledamot. EKR:s ledamöter är underkastade samma sekretessbestämmelser som ISP:s tjänstemän.

För rådet redovisas samtliga utförelseärenden och ärenden där ISP behöver råd inför ställningstaganden gällande exempelvis nya mottagarländer eller länder där

utvecklingen kräver en ny prövning.

Rådet sammanträder cirka tio gånger per år och ordförande för rådet är ISP:s generaldirektör. Även representanter för Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet deltar i rådets möten.

Teknisk-vetenskapliga rådet (TVR)

TVR består av ledande befattningshavare vid skilda akademier och tekniska myndigheter och bistår ISP vid avgöranden av principiellt viktiga ärenden gällande klassificering av produkter och materiel.

Rådet sammanträder kvartalsvis och ISP:s generaldirektör utser dess ledamöter.

Samverkansrådet (SVR)

SVR består av representanter från ISP, Försvarets forskningsinstitut, Försvarets radioanstalt, Militära underrättelsetjänsten, Säkerhetspolisen och Tullverket. Syftet med rådet är att på ledningsnivå kunna koordinera och fördela resurser inom området icke-spridning.

Rådet sammanträder kvartalsvis och ISP:s generaldirektör utser dess ledamöter.

Fakta om ISP

Antal anställda: 22
Antal män/kvinnor: 11/11
Genomsnittlig ålder: 44 år
Antal ärenden: cirka 6000 per år
Budget: cirka 29 mnkr per år

Specifik kompetens:
Civilingenjörer, statsvetare och jurister

Myndigheten startades 1996 och hör till Utrikesdepartementets ansvarsområde.

Nyheter & händelser

2011 har varit händelserikt inom myndighetens verksamhetsområden. Ny lagstiftning, ytterligare sanktioner och utökat arbete med internationellt stöd och bistånd har framför allt präglat året.

Antagande av ICT-direktiv

I maj 2011 antog riksdagen EU-direktivet Intra Community Transfer (ICT) vilket syftar till att underlätta handeln med försvarsmateriel mellan EU:s medlemsstater. Med anledning av detta direktiv har förändringar i gällande krigsmateriellag gjorts.

Förändringarna innebär bland annat att generella tillstånd för överföring av komponenter och mindre delsystem mellan EU:s medlemsstater kommer att införas under 2012.

Vidare kommer EU:s militära lista att börja användas nationellt i Sverige och tekniskt bistånd kommer att läggas under kontroll.

ISP har deltagit i förarbetet med samt representerat Sverige i den kommitté som bildats för genomförande av direktivet.

Skärpta regler för viss utförelse

I början av sommaren skärptes kraven vid utförelse av handeldvapen och delar till dessa vapen som utgör övrig krigsmateriel samt tillhörande ammunition.

Nya EU-gemensamma tillstånd

I slutet av året beslutades om nya EU-tillstånd för export av produkter med dubbla användningsområden vilka börjar gälla i januari 2012. Exportörer som använder dessa exporttillstånd måste anmäla detta till ISP.

Utökat sanktionsuppdrag

Inom området har hantering av sanktioner mot Libyen, Syrien och Vitryssland tillkommit ISP:s uppdrag, som behörig myndighet att pröva undantag från förbud mot export rörande utrustning som kan användas för internt förtyck och rörande tekniskt bistånd, finansiering eller finansiellt bistånd beträffande sådan utrustning, eller varor och teknik enligt EU:s militära lista.

Sedan tidigare hanterar ISP sanktioner mot Burma, Guinea, Iran, Libanon, Liberia, Nordkorea och Somalia.

Sanktioner mot Iran

Vid ett par tillfällen under året skärptes sanktionerna mot Iran och ytterligare per-

soner, enheter och organ fick sina tillgångar och ekonomiska resurser frysta.

Sanktioner mot Libyen

Med anledning av utvecklingen i landet beslutar EU om sanktioner mot Libyen, men i september hävs vissa sanktioner och förteckningen över bland annat fysiska och juridiska personer ändras.

Sanktioner mot Nordkorea

I början av året genomförs bland annat uppdatering av sanktioner mot Nordkorea vilket innebär en anpassning till Lissabonfördraget.

Sanktioner mot Syrien

EU beslutar om sanktioner mot Syrien, i slutet av året och ytterligare sanktioner är att vänta under 2012.

Sanktioner mot Vitryssland

Med anledning av utvecklingen i landet beslutar EU om sanktioner mot Vitryssland.

Internationellt samarbete

Det internationella arbetet bedrivs genom flera arbetsgrupper samt exportkontrollregimerna, vilka spelar en mycket viktig roll för den internationella exportkontrollen.

Syftet med regimerna är att identifiera varor och teknologier som bör underställas exportkontroll, fastställa riktlinjer för att effektivisera exportkontrollen, utbyta information om spridningsrisker samt främja icke-spridning i kontakter med länder utanför regimerna.

ISP deltar aktivt i arbetet i dessa regimer. Det expertstöd som ISP lämnar till Regeringskansliet är främst inom två områden; teknik och praktiska frågor avseende tillståndsprövning och efterlevnadskontroll.

Australiengruppen (AG)

AG arbetar med frågor kring produktionsutrustning och material som kan ha ett användningsområde för kemiska och biologiska vapen. Under 2011 uppdaterades AG:s lista över kontrollerade produkter med anledning av nytillkomna teknologier.

Missile Technology Control Regime (MTCR)
MTCR arbetar med frågor kring material, utrustning och teknik för ballistiska missiler. Under 2011 uppnåddes enhet om flera ändringar i MTCR:s lista över kontrollerade produkter.

Nuclear Suppliers Group (NSG)
NSG arbetar med frågor kring produkter och teknik med bäring på nukleära vapen. ISP deltar bland annat som expert på tillståndsfrågor.

Wassenaar Arrangement (WA)
WA arbetar med frågor kring produkter och teknik kopplade till konventionella vapen. 2011 har varit ett utvärderingsår och arbete med att tydliggöra WA:s listor över kontrollerade produkter har gjorts.

Konventionen mot kemiska vapen

Vid statspartskonferensen fattades beslut om att förlänga tidsgränsen för destruktion av kemiska stridsmedel. Medlemsländerna enades också om att utöka det totala antalet inspektioner under de tre närmaste åren. Under 2012 kommer fokus framför allt att ligga på framtidsfrågor för OPCW.

Nordiskt-baltiskt nätverk

Under våren 2011 deltog ISP på ett möte för det nordisk-baltiska nätverket för na-

tionella myndigheter. Danmark stod som värd och på plats fanns även representanter från Norge, Danmark, Finland, Litauen, Lettland och Island. Mötet handlade om ny dansk lagstiftning, inspektioner samt aktuella frågor för OPCW.

Internationellt stöd och bistånd

Genom att utbilda och informera stater där exportkontrollen inte är lika utvecklad, kallat internationellt stöd och bistånd eller outreach, stärks arbetet med exportkontroll och icke-spridning, och den globala säkerheten ökar.

ISP deltar regelbundet i outreacharbete arrangerat och finansierat av EU eller ISP:s tyska motsvarighet BAFA.

Överenskommelse med BAFA

Under 2011 ingick ISP en överenskommelse med BAFA, som innebär att myndigheten kommer att bistå med exportkontrollexpertis samt regional rådgivning när det gäller att utveckla exportkontrollsystemen i Östeuropa och Kaukasus. Förutsättningarna för projektet fastställdes av EU och BAFA redan under 2010 och sträcker sig fram till sommaren 2013.

EU-arrangerade seminarier

ISP har vid ett par tillfällen deltagit i EU-arrangerade seminarier. Det multilaterala seminariet, tillsammans med Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien, Ukraina och Vitryssland, berörde främst transitering och reexport av försvarsmateriel, översynen av EU:s gemensamma ståndpunkt och det pågående arbetet om Arms Trade Treaty (ATT), medan det bilaterala seminariet tillsammans med Ukraina be-

handlade frågor om produkter med dubbla användningsområden.

Japanskt och malaysiskt besök

ISP har tagit emot två utländska delegationer under året. Det japanska besöket omfattade information om exportkontrollregelverk, som underlag för pågående reformarbete i Japan inom området.

Det malaysiska besöket genomfördes inom ramen för EU:s outreachprogram att bistå länder i Östeuropa och Asien och fokuserade på exportkontroll gällande produkter med dubbla användningsområden.

Förändringar i ISP:s råd

Under 2011 utsåg regeringen nya ledamöter i Exportkontrollrådet; Ann-Charlotte

Hammar Johansson (m), Annicka Engblom (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Caroline Szyber (kd), Göran Lennmarker (m), Kerstin Lundgren (c), Lars Johansson (s), Lennart Rohdin (fp), Mikael Jansson (sd), Tone Tingsgård (s), Torbjörn Björlund (v) och Valter Mutt (mp). Dessa ledamöter är förordnade fram till 31 december 2014.

Under 2011 har en ledamot i Tekniskvetenskapliga rådet slutat på egen begäran. Ersättare har ännu ej utsetts.

Spelkoncept om exportkontroll

Högskolan på Gotland utsåg ett spelkoncept om exportkontroll till 2011 års vinnare av Gotland Game Conference. ISP har bistått med information under projektet samt delade ut pris i maj.

Viktiga tendenser

I detta avsnitt presenteras en sammanfattande bild av exporten gällande försvarsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2011.

Försvarsmaterielexport

I likhet med tidigare år är det ett fåtal stora affärer som dominerar den svenska exporten och under 2011 handlar det framför allt om export av JAS 39 Gripen till Thailand och Sydafrika, Erieye till Förenade Arabemiraten, Saudiarabien och Pakistan samt följdleveranser till tidigare exporterad armémateriel till Indien.

Exporten till länder i Nordafrika och Mellanöstern har i övrigt varit begränsad och till Egypten, Jemen, Marocko, Libanon, Libyen, Qatar och Syrien har ingen export skett. Faktisk export har i princip begränsats till marin materiel; radar och övervakningssystemet Erieye. Det senare är ett system som innebär förbättrad överblick för luft-, sjö- och gränsövervakning. Behovet av detta system hänger samman med kuststaters ansvar för sina land- och sjöterritorier och att dessa inte får bli en bas för pirater eller organiserad brottslighet. Sjövägarna kring den arabiska halvön har avgörande betydelse för världshandeln

och därmed för den globala säkerheten. I februari 2011 drog ISP tillbaka tre tillstånd i ljuset av utvecklingen i regionen.

Den svenska exporten av försvarsmateriel uppgick till 13,9 miljarder kronor och gick till 63 länder. Vad gäller traditionella samarbetsländer kan konstateras att exporten till Storbritannien, USA och Nederländerna har varit fortsatt omfattande, och de tio största köparländerna tar emot drygt 80 procent av den samlade exporten.

Arbete med icke-spridning

Spridning av massförstörelsevapen (MFV) fortsätter att utgöra ett av de allvarligaste säkerhetspolitiska hot som världen står inför. Arbetet med att förhindra spridning av MFV engagerar flera svenska myndigheter och ett väl fungerande samarbete är en förutsättning för effektivitet, vilket är en huvudfråga för det inrättade samverkansrådet.

Ärenden, prövning och villkor

Antalet PDA- och sanktionsärenden fortsätter att öka. Det medför att ISP måste fortsätta utveckla arbetsprocessen så att resurser kan koncentreras till de mer komplexa ärendena. Ett sätt att göra detta är att utveckla formerna för globala tillstånd, vilka kan utfärdas när man bedömer att den aktuella produkten är att betrakta som okänslig till en bestämd slutanvändare eller till en bestämd destination.

Tillståndsprövningen sker med utgångspunkt i såväl produktens känslighet som produktens slutanvändning. Medan ISP och samarbetsmyndigheterna har god kännedom om produktens känslighet är frågan om att säkerställa slutanvändningen svårare. ISP kräver slutanvändarintyg innan exporttillstånd utfärdas, och dessa intyg syftar bland annat till att det mottagande företaget ålägger sig att inte exportera eller överföra produkten till en tredje part utan tillstånd från ISP samt att inte använda produkten för tillverkning av massförstörelsevapen eller för militära produkter.

ISP kan också ställa villkor på att det exporterande företaget ska vara med vid installationen av en känslig produkt för att säkerställa att den används för angivet syfte. För en fungerande exportkontroll är en god dialog med exporterande företag därför en förutsättning.

Medvetandegörande och regimarbete

En viktig uppgift för ISP är också att medvetandegöra svenska företag om deras skyldighet att ha kunskap om huruvida de produkter de tillverkar eller säljer är kontrollerade och behovet av att genomföra informationsinsatser är således stor. ISP

strävar efter att genomföra informationsinsatser där risken för spridning bedöms vara störst.

I detta sammanhang bör framhållas att företag som vill kringgå exportkontrolllagstiftningen normalt inte vänder sig till ISP. Underrättelseinformation är av central betydelse, då ISP kan få kännedom om företag i tredje land som är inblandade i en stats anskaffningsnätverk eller agerar som frontföretag eller mellanhand. Eftersom ISP inte längre har rätt att inrikta FRA:s signalspaning har möjligheterna att få specifierad information om sådana förhållanden avsevärt försämrats.

För en effektiv exportkontroll är exportkontrollregimerna av central betydelse, då det är inom dessa regimer som produkter läggs under kontroll eller avkontrolleras. Det är också i regimerna det sker en avstämning av hur regelverket tolkas av medlemsstaterna och hur en mall för ”best practices” kan etableras.

Utvidgade sanktioner

Under senare år har användningen av riktade sanktioner kommit att utnyttjas i allt större utsträckning. Detta gäller inte minst de sanktioner som EU beslutat om avseende Iran, som utökats med bland annat krav på tillstånd avseende finansiella transaktioner till och från Iran.

Sanktioner som syftar till att kontrollera produkter som kan användas för internt förtryck har funnits tidigare. Under året som gått har även utrustning eller programvara som huvudsakligen är avsedd att användas av den syriska regimen för övervakning eller avlyssning lagts under kontroll. Det kan förväntas att detta sätt att

använda sanktioner för att nå humanitära syften kommer att öka.

Europeiskt samarbete

Inom det europeiska samarbetet har frågan om handel med försvarsmateriel inom EU Intra Community Transfer (ICT) stått i fokus. I huvudsak innebär frågan att företagen kan söka tre olika typer av tillstånd; generella, globala och individuella, där det generella tillståndet är ett nytt inslag i det svenska regelverket. Företagen har även möjlighet att ansöka om certifiering hos ISP som mottagare av försvarsmateriel.

För att ett företag skall kunna certifieras samt utnyttja generella tillstånd kommer det att ställa ytterligare krav på en väl fungerande intern exportkontrollorganisation. Samtidigt blir EU:s militära lista vägledande också för Sverige, vilket innebär att

tekniska tjänster blir tillståndspliktiga. De nya bestämmelserna träder i kraft den 30 juni 2012.

EU-kommissionens förslag till nya generella exporttillstånd för produkter med dubbla användningsområden har diskuterats under ett flertal år och beslutades i slutet av året. De nya generella tillstånden träder i kraft i januari 2012, och det finns därmed sex olika typer av generella tillstånd. Syftet är att förenkla export av vissa produkter till särskilt angivna länder utanför EU.

EU:s ”Long Term Program” för att sprida kunskap om exportkontroll till grannländer och viktiga handelspartners har under 2011 vidareutvecklats. ISP:s tyska motsvarighet BAFA har haft i uppdrag att implementera programmet och ISP har biträtt med en tjänsteman som regionansvarig för länderna i Kaukasus.

Informationsarbete

För att öka kunskapen kring exportkontroll och icke-spridning arbetar ISP med att informera berörda företag, myndigheter och andra intressenter om verksamheten genom att föreläsa och utbilda, arrangera seminarier samt via webbplatsen.

Exportkontrollseminarium 2011

ISP arrangerar årligen ett exportkontrollseminarium som främst riktar sig till företag som exporterar försvarsmateriel eller produkter med dubbla användningsområden. 2011 fokuserade seminariet på försvarsmateriel och det kommande direktivet om Intra Community Transfer (ICT).

Efterfrågade talare

ISP:s medarbetare är efterfrågade som talare och medverkar på seminarier, konferenser och debatter både nationellt och internationellt. 2011 har ISP medverkat i nedanstående sammanhang:

- Defence Exports 2011
- Österrikiskt exportkontrollseminarium
- Seminarium i Dubai om elektroniska ärendehanteringssystem
- Conference Materials for European Export Controls
- European Export Controls Strategies to Strengthen Your European Compliance Policies and Minimise your Risk of Export Violations
- Exportrådets seminarium om att göra affärer med Iran
- Finansinspektionens seminarium om finansiering av terrorism och EU-sanktioner
- Föreläsning om sanktioner för försäkringsbolag och deras kunder
- Trade Finance Day 2011
- Tulldagen 2011
- Utbildning av exportkontrollhållare hos Exportkontrollföreningen.

Viktig kanal för informationsspridning

En av ISP:s viktigaste informationskanaler för att ge service, sprida kunskap och göra verksamheten öppen och tillgänglig är den externa webbplatsen. Här finns exempelvis information om hur ISP arbetar, nyheter, statistik över export, våra nationella och internationella åtaganden samt mer detaljerad information för företag som är berörda av ISP:s uppdrag.

Under året har arbetet med webbplatsen fortgått och innehållet har utökats med exempelvis information om certifiering, nya sanktioner och EU-tillstånd.

Kundwebben, ett verktyg för företag

Arbetet med framtagandet av ett nytt webbverktyg för elektronisk ärendehantering, Kundwebben, blev klart fullt ut i april 2011, då hanteringen av utförelsetillstånd implementerades. Syftet med verktyget är att göra ärendehantering enklare och effektivare för både företagen och ISP.

ISP i media

Exportfrågor uppmärksammas frekvent i media och ISP:s verksamhet drar tidvis till sig stort journalistiskt intresse.

Med anledning av den arabiska våren handlade många frågor under året om exporten till regionen samt aktuellt regelverk. Vidare har ISP deltagit i flera debatter och samtal både i radio, tv och tidningar samt publicerat pressinformation på webbplatsen.

Statistiska uppgifter

Nedan presenteras ett urval av statistiska uppgifter gällande export av försvarsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2011.

Export av försvarsmateriel

Under 2011 exporterade den svenska försvarsindustrin försvarsmateriel till ett värde av 13,9 miljarder kronor, vilket var en ökning med 1 % jämfört med 2010. Den svenska exporten går till ett 60-tal länder. I likhet med tidigare år är det ett fåtal större affärer som ger utslag i statistiken.

2011 handlar dessa affärer om export av JAS 39 Gripen till Thailand och det flygburna övervakningssystemet Erieye till Förenade Arabemiraten, Saudiarabien och Pakistan.

Vad gäller traditionella samarbetsländer kan konstateras att exporten till Storbritannien, USA och Nederländerna varit fortsatt omfattande. Även till Indien och Sydafrika har exporten varit stor, och här handlar det om följdleveranser till tidigare exporterad armémateriel respektive JAS 39 Gripen.

Exportens fördelning 2011

Område	Mnkr	Procent
EU+ (Norge och Schweiz)	3 084	22
Viktiga samarbetsländer utanför EU (Australien, Japan, Kanada, Republiken Korea, Singapore, Sydafrika, USA)	2 140	15
Övriga världen (Varav Thailand, Indien, Pakistan, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten står för 60 procent)	8 689	63

Vanligtvis är det EU och andra viktiga samarbetsländer som köper svensk försvarsmateriel, men i år är det försäljningen av JAS 39 Gripen till Thailand och luftburen spaningsradar till Saudiarabien och Förenade Arabemiraten som får genomslag i statistiken.

Den svenska exporten till andra EU-länder samt etablerade samarbetsländer som USA, Kanada och Sydafrika uppgick till 37 %. Till övriga världen gick 63 %, där fem länder tog emot 60 % av exporten.

Exporten till de nordiska länderna Danmark, Finland och Norge uppgick till cirka 631 miljoner kronor.

10 största exportdestinationerna 2009–2011			
#	2009	2010	2011
1	Nederländ.	2 479	Nederländ. 2 107 Thailand 3 017
2	Sydafrika	1 755	Storbritannien 1 427 Saudiarabien 2 869
3	Pakistan	1 412	Pakistan 1 340 Indien 1 049
4	Finland	954	USA 1 264 Pakistan 862
5	Storbritannien	932	Sydafrika 1 079 Storbritannien 753
6	Indien	901	Fören. Arab. 804 USA 753
7	USA	638	Indien 696 Nederländ. 563
8	Danmark	582	Singapore 611 Fören. Arab. 526
9	Tyskland	464	Thailand 498 Sydafrika 518
10	Frankrike	459	Danmark 491 Kanada 428

Export till Nordafrika och Mellanöstern	
Land	Mnkr
Saudiarabien	2 069
Förenade Arabemiraten	526
Algeriet	196
Bahrain	4
Irak	4
Oman	1
Tunisien	1
Kuwait	1
Egypten, Jemen, Libanon, Libyen, Marocko, Qatar, Syrien	0

10 största exportdestinationerna 2007–2011		
#	Land	Mnkr
1	Nederländerna	8 111
2	Sydafrika	6 587
3	Pakistan	5 140
4	USA	4 334
5	Storbritannien	3 798
6	Danmark	3 756
7	Thailand	3 612
8	Indien	3 463
9	Saudiarabien	3 196
10	Finland	2 722

Export av stora system 2000–2011			
	Erieye	JAS 39 Gripen	Stridsford. 90
Danmark			2007–2009
Finland			2003–2007
Fören. Arabem.	2010--		
Grekland	2000–2008		
Nederländerna			2006–2011
Pakistan	2006--		
Saudiarabien	2011--		
Schweiz			2002–2005
Sydafrika		2002--	
Thailand	2010--	2011--	

Största exportdestinationerna

Under 2011 var de fem största exportdestinationerna för svensk försvarsmateriel Thailand, Saudiarabien, Indien, Pakistan och Storbritannien.

Vad avser Pakistan handlar exporten om leveranser av luftburen spaningsradar (Erieye) samt följdleverans av luftvärnssystem. Till följd av den politiska utvecklingen i Pakistan har ISP inte beviljat några nya affärer sedan hösten 2007.

Till Indien går sedan många år leveranser av reservdelar och komponenter till tidigare levererade armématerielsystem, så kallade följdleveranser.

Förutom flygburet övervakningssystem

har det exporterats pansarvärnssystem till Saudiarabien. Exporten godkändes 2002 i ljuset av de diskussioner som då fördes om ett samförståndsavtal (MoU) på försvarsområdet mellan Sverige och Saudiarabien, vilket undertecknades 2005.

Export till Nordafrika och Mellanöstern
Med undantag av exporten till Förenade Arabemiraten och Saudiarabien var den svenska exporten av försvarsmateriel till Mellanöstern och Nordafrika begränsad.

Till Algeriet har exporterats kamouflageutrustning och till Irak utrustning för humanitär minröjning. Därutöver har smärre följdleveranser till Bahrain, Kuwait,

Exportutveckling 2007–2011

	2007	2008	2009	2010	2011
mnr	9 604	12 698	13 561	13 745	13 913
ÖK	5 995 (62 %)	6 372 (50 %)	6 273 (46 %)	6 998 (51 %)	8 074 (58 %)
KS	3 609 (38 %)	6 326 (50 %)	7 288 (54 %)	6 447 (49 %)	5 839 (42 %)

10 största exportörerna 2011

#	Exportör	Mnkr
1	Saab AB, Surveillance Systems	3 871
2	Försvarets materielverk (FMV)	2 989
3	Saab Dynamics AB	1 561
4	BAE Systems Hägglunds AB	964
5	FFV Ordnance AB	794
6	Saab AB, Aeronautics	671
7	Saab AB, Electronic Defence Systems	635
8	Saab AB, Security and Defence Solutions	401
9	BAE Systems Bofors AB	277
10	BAE Systems SWS Defence AB	247
Totalt		12 410

Oman och Tunisien gjorts. I övrigt har ingen export skett till regionen.

Exportutveckling

Andelen export av krigsmateriel för strid (KS) uppgick 2011 till 42 % och andelen övrig krigsmateriel (ÖK) till 58 %

Största exportörer

Sveriges tio största exportörer under 2011 står för drygt 89 % av den totala exporten av försvarsmateriel.

Endast jakt- och sportskytteammunition
Under 2011 exporterades endast jakt- och sportskytteammunition till Andorra, Ecuador, Namibia, Nya Kaledonien, Ryssland och Ukraina till ett värde av 10 mnkr.

Små vapen

Typ av vapen	Export
Revolvrar och automatpistoler	Ingen export
Gevär och karbiner	Ingen export
Kulsprutepistoler	Ingen export
Automatkarbiner	Ingen export
Lätta kulsprutor	Ingen export
Övrigt	Finkalibrig ammunition har exporterats till Australien, Danmark, Finland, Italien, Kanada, Norge, Schweiz, Singapore, Storbritannien, Tjeckien, Tyskland och USA.

Lätta vapen

Typ av vapen	Export
Tunga kulsprutor (12,7 mm)	Ammunition till Norge
Granattillsats för montering på vapen (40 mm)	Ammunition till Australien och Danmark
Bärbara pansarvärnspjäser	Ingen export
Rekylfria vapen (gevärssystem)	Granatgevärssystem har exporterats till Brasilien, Japan och USA. Därutöver har reservdelar, komponenter och ammunition till granatgevärssystem exporterats till Australien, Brasilien, Chile, Danmark, Indien, Irland, Japan, Kanada, Lettland, Norge, Nya Zeeland, Portugal, USA och Österrike.
Bärbara pansarvapen	Pansarvapen samt ammunition har exporterats till Brasilien, Danmark, Finland, Norge, Saudiarabien, Storbritannien, USA och Österrike. Därutöver har reservdelar, övningsmateriel och komponenter exporterats till Danmark, Finland, Norge, Saudiarabien, USA och Österrike.
Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm	Ingen export
Övrigt	Ingen export

Små och lätta vapen

Ingen export av små vapen ägde rum under 2011 och avseende lätta vapen har export skett för cirka två miljarder.

Total export

På nästa sida redovisas värdet av den totala exporten fördelat på regioner och länder.

Exporten 2011 fördelat på regioner och länder

Region	Land	Kronor	Region	Land	Kronor
EU			Sydamerika		
	Belgien	24 176 523		Brasilien	11 993 406
	Bulgarien	308 360		Chile	21 255 174
	Danmark	168 418 436		Ecuador*	463 223
	Estland	3 185 669		Peru	416 404
	Finland	222 573 107		Total	34 128 207
	Frankrike	412 751 243	Nordostasien		
	Grekland	177 872		Hongkong, Kina	285 000
	Irland	3 880 865		Japan	30 919 036
	Italien	64 165 630		Republiken Korea	12 439 590
	Lettland	20 768 425		Total	43 643 626
	Litauen	904 607	Sydostasien		
	Luxemburg	5 784 678		Brunei	32 823 684
	Malta	5 983		Malaysia	14 516 438
	Nederländerna	563 816 175		Singapore	185 969 967
	Nya Kaledonien*	230 456		Thailand	3 017 718 424
	Polen	30 377 205		Total	3 251 028 513
	Portugal	1 859 403	Sydasien		
	Rumänien	488 938		Bangladesh	1 441 960
	Slovakien	1 131 861		Indien	1 049 549 693
	Slovenien	735 879		Pakistan	862 328 974
	Spanien	11 214 972		Total	1 913 320 627
	Storbritannien	753 797 785	Mellanöstern		
	Tjeckien	5 951 117		Bahrain	4 406 400
	Tyskland	421 940 814		Förenade Arabemiraten	526 219 494
	Ungern	3 928 317		Irak	4 253 000
	Österrike	49 595 011		Kuwait	985 059
	Total	2 772 169 331		Oman	1 084 500
Övriga Europa				Saudiarabien	2 869 225 694
	Andorra*	115 342		Total	3 406 174 147
	Island	226 625	Nordafrika		
	Kroatien	379 716		Algeriet	196 961 456
	Norge	241 815 222		Tunisien	1 525 000
	Ryssland*	8 855 321		Total	198 486 456
	Schweiz	69 959 626	Afrika söder om Sahara		
	Turkiet	3 958 995		Namibia*	187 692
	Ukraina*	352 173		Sydafrika	518 189 978
	Total	325 663 020		Total	518 377 670
Nordamerika			Oceanien		
	Amenkas Förenta Stater	753 397 777		Australien	211 010 997
	Kanada	428 198 141		Nya Zeeland	6 828 224
	Total	1 181 595 918		Total	217 839 221
Centralamerika			Total export		
	Mexico	51 567 306			13 913 994 042
	Total	51 567 306			

* Till dessa länder har endast jakt- och sportskytteammunition exporterats.

Avgjorda ärenden 2007–2011					
Ärendetyp	2007	2008	2009	2010	2011
Produktförfrågningar	128	183	166	170	180
Förhandsbesked på kontrollerade produkter	15	8	32	32	50
Förfrågningar på icke-kontrollerade produkter	103	93	57	173	164
Exporttillstånd	463	500	788	1 029	1 165
Överföring av tillgångar och finansiella tjänster	-	-	-	226	646
Totalt antal ärenden	709	784	1 043	1 630	2 193

Export av produkter med dubbla användningsområden

Det är inte möjligt att lämna en fullständig redovisning av exporten av produkter med dubbla användningsområden liknande den som lämnas för försvarsmateriel, eftersom området bygger på fri handel med kontroll endast när det är befogat.

Handel med dessa produkter är normalt inte tillståndspliktig inom EU, men för export till annat land krävs tillstånd.

När skäligen misstanke finns om att en

produkt kan komma att utnyttjas i fel syften blir export förbjuden. Vid en bedömning tittar ISP dels på produkten i sig, dels på slutanvändningen och slutanvändaren av produkten.

Avgjorda ärenden

I detta avsnitt redovisas en samlad bild av antal avgjorda ärenden inom verksamhetsområdet.

Bildarkiv

Ett urval av bilder från seminarium, besök och råd under 2011.

Seminarium om elektroniska ärendehanteringssystem för myndigheter i Förenade Arabemiraten, arrangerat av BAFA.

Diskussioner med företrädare för Armeniens utrikes-, försvars- och ekonomiministerier inom ramen för BAFA:s outreacharbete.

Delegater från Malaysia på besök hos ISP för en presentation av svensk exportkontroll avseende produkter med dubbla användningsområden.

Exportkontrollrådet tillsammans med respresentanter från ISP och Utrikesdepartementet.

Exportkontrollseminarium 2011, med fokus på kommande ICT-direktiv ur svenskt och europeiskt perspektiv.

Japansk industridelegation på besök hos ISP med syfte att studera exportkontrollregelverk samt försvarsupphandlingsfrågor.

Processen för FM

Exportkontrollprocessen för försvarsmateriel bygger på lagen om krigsmateriel. Regeringens riktlinjer för export styr prövningen i varje enskilt fall och innehåller en rad förutsättningar som bör vara uppfyllda för att export ska medges.

Klassificering av materiel

Produkten som ska tillverkas och/eller tillhandahållas ska först klassificeras. Detta görs antingen av företaget eller, på företagets begäran, av ISP. Komplicerade klassificeringsärenden avgörs i samråd med Tekniskvetenskapliga rådet.

Ansökan om tillstånd

Efter klassificeringen görs ansökan om tillstånd att tillverka och/eller tillhandahålla aktuell produkt. Även samarbetsavtal, militärt inriktad utbildning och utförelse kräver tillstånd.

Marknadsföringsrapporter

Marknadsföring av försvarsmateriel är inte tillståndspliktig, men företag som bedriver marknadsföringsåtgärder är skyldiga att regelbundet redovisa och rapportera sina aktiviteter för ISP. Dessa rapporter behandlas vid de regelbundna mötena mellan ISP och företaget. Regelbundenheten avgörs främst av hur stor export företaget har.

Begäran om förhandsbesked

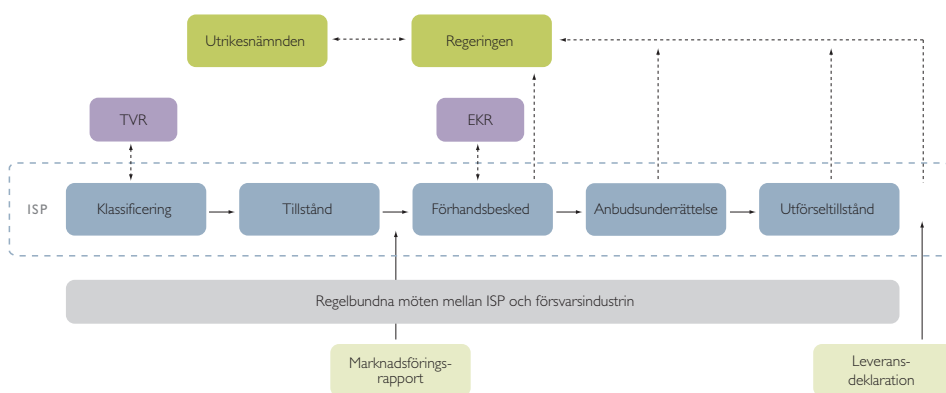
Företag kan begära att ISP ska yttra sig över möjligheten att exportera försvarsmateriel till en viss stat ett så kallat förhandsbesked. Detta syftar till att göra en tidig prövning om en export ska godkännas eller inte. En sådan prövning kan göras av ISP eller efter samråd med Exportkontrollrådet. Ett positivt förhandsbesked är inte detsamma som utförelsetillstånd. En slutlig prövning görs först när en ansökan om utförelsetillstånd inkommit.

Anbudsunderrättelse

Företaget ska i förväg underrätta ISP när det avser lämna en bindande offert till en kund. Den bindande offerten utgör ett viktigt steg och underrättelsen är därför en viktig kontrollstation för ISP. Normalt har offerten föregåtts av en löpande dialog med ISP vid de regelbundna företagsmötena och har kanske även förhandsprövats i EKR.

Ansökan om utförelsetillstånd

All utförelse av försvarsmateriel kräver tillstånd. Utförelse är ett vidare begrepp än

Bilden beskriver processen för utförelse av försvarsmateriel.

export, och gäller för försäljning, avveckling, demonstration, förstörande prov, utställningsändamål, åtgärd, retur, annan avsikt, ersättning/komplettering, annan temporär utförelse, förlängning av leveranstid och transitering.

Vid denna prövning gör ISP en totalbedömning av för ärendet betydelsefulla omständigheter och prövar ärendet utifrån gällande lagstiftning och riktlinjer samt med beaktande av EU:s uppförandekod för export av försvarsmateriel.

Export i form reservdelar och ammunition till tidigare levererade system samt leveranser som har samband med tidigare utförelse räknas som följdleveranser. Enligt gällande riktlinjer bör sådana godkännas såvida inte internationella förpliktelser föreligger, exempelvis ett embargo beslutat av EU, OSSE eller FN

Leverans- och avgiftsdeklarationer

Företagen ska lämna in deklarerationer för leveranser och försäljning samt redovisa avtal. Företagets försäljning och ISP:s kostnader utgör grund för de avgifter som företagen betalar.

Tillsynsbesök

Den som har fått tillstånd står under tillsyn hos ISP. Detta innebär att ISP, ibland tillsammans med Tullverket eller lokal polismyndighet, besöker företagen för att förvissa sig om att de känner till regelverket, vad som är under exportkontroll och att den kunskapen är införlivad i företagets arbetsprocess.

Regelverk, riktlinjer och EU:s gemensamma ståndpunkt för vapenexport

ISP är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lag (1992:1300) om krigsmateriel och ska pröva ansökningar om tillverkning, tillhandahållande, utförsel och samarbeten med utlandet.

Av krigsmateriellagen följer att tillstånd får lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik.

Riktlinjer

Riktlinjerna för försvarsmaterielexport och annan utlandssamverkan är fastställda genom regeringens proposition 1991/92:174 Lag om krigsmateriel, Utrikesutskottets betänkande 1992/93:UU1, riksdagsskrivelse 1992/93:61.

Tillstånd till utförsel av försvarsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende försvarsmateriel, bör medges endast om sådan utförsel eller samverkan

- bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov,
- i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
- inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövning ska ISP göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från angivna principer.

EU:s gemensamma ståndpunkt

Utöver detta ska ISP även ta hänsyn till EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport. Ståndpunkten består av följande kriterier:

- Internationella förpliktelser och åtaganden (exempelvis embargon)
- Mänskliga rättigheter
- Interna situationen i landet
- Regional fred, säkerhet och stabilitet
- Nationell säkerhet för medlemsstater och allierade
- Köparlandets efterlevnad av internationell rätt
- Risk för avledning (diversion)
- Socioekonomiska faktorer i köparlandet

Embargon

Föreligger så kallat ovillkorliga hinder, till exempel i form av embargon från FN, EU eller OSSE, får ingen export ske.

Processen för PDA

Exportkontrollprocessen för produkter med dubbla användningsområden bygger på ett grundläggande EU-regelverk för exportkontroll. Lagstiftningen utgår från att handeln i de allra flesta fall ska tillåtas. Endast i undantagsfall ska tillstånd vägras, vilket sker när skälig misstanke om att produkterna kan komma att utnyttjas för fel syften finns.

Produktförfrågan

Produkten som ska exporteras måste först klassificeras. Detta görs i första hand av företaget. Vid behov kan företaget få rådgivning av ISP i form av en produktförfrågan. Komplicerade ärenden kan ISP konsultera med Teknisk-vetenskapliga rådet.

Begäran om förhandsbesked

Inför potentiell export av en produkt kan företaget begära ett förhandsbesked av ISP. Detta syftar till en tidig prövning av den tänkta exporten och ger bara en indikation på om exporten är möjlig eller ej. För att beslut ska kunna fattas måste företaget skicka in en ansökan om exporttillstånd. I detta läge har ISP möjlighet att lyfta ärendet till Exportkontrollrådet.

Ansökan om exporttillstånd

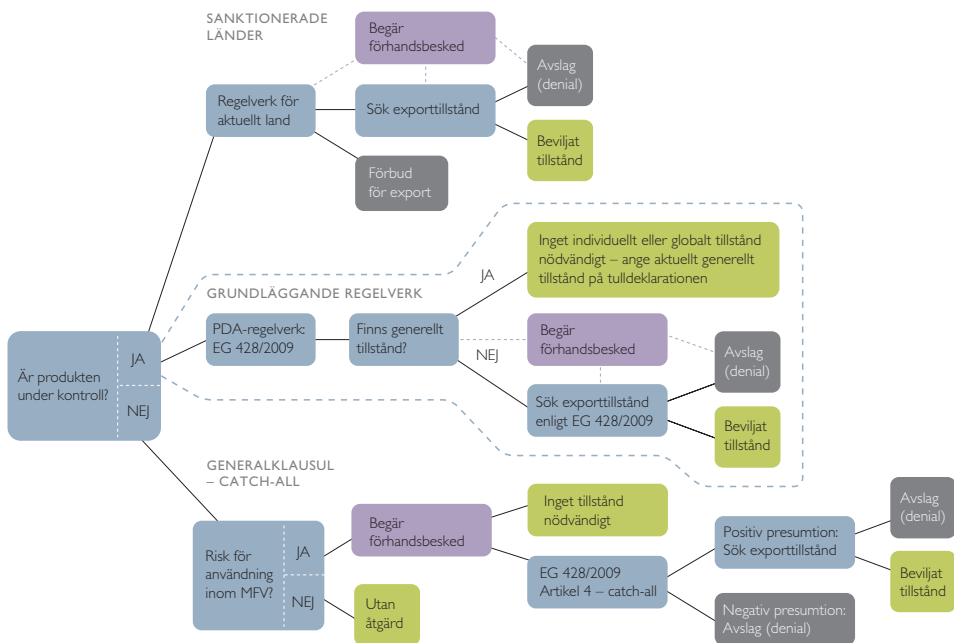
Vid export av produkter med dubbla användningsområden kan det behövas tillstånd, beroende på typ av produkten

samt vilket land eller vilken mottagare som produkten ska gå till. Det finns ett flertal EU-tillstånd för export till specifika länder utanför EU men också begränsningar gällande export för produkter och mottagare som är sanktionerade. Produkter som inte är kontrollerade kan, beroende på mottagare, behöva exporttillstånd då en så kallad catch-all-mekanism slår in.

Om ISP beslutar att avslå en ansökan om exporttillstånd meddelas detta till övriga medlemsstater i EU. Detta innebär att ingen annan medlemsstat får göra motsvarande export utan att konsultera Sverige först.

Avgiftsdeklaration

Företagen ska årligen lämna in avgiftsdeklarationer. Företagets försäljning och ISP:s kostnader utgör grund för de avgifter som företagen betalar.

Bilden beskriver processen inför export av produkter med dubbla användningsområden.

Tillsynsbesök

Den som bedriver exportverksamhet inom produkter med dubbla användningsområden står under tillsyn av ISP. Detta innebär att ISP, ibland tillsammans med Tullverket eller lokal polismyndighet, besöker företagen för att förvissa sig om att de känner till regelverket, vad som är under exportkontroll och att den kunskapen är införlivad i företagets arbetsprocess.

Inspektionen
för strategiska
produkter

Box 70252
107 22 Stockholm

08-406 31 00
www.isp.se